

et

2000 **Cumhuriyet**
Ajandası

Cumhuriyet Kitap Kulübü
Sergi Salonlarında ve Temsilciliklerinde
(LEDİBERG SpA.-İtalya Tesislerinde üretilmiştir.)

Cumhuriyet Türkocağı Caddesi No: 39/41 (34334) Çağaloğlu
Kitap Kulübü İstanbul Tel:(212)514 01 96 Faks:(212)514 01 95

20 ŞUBAT 2000 PAZAR

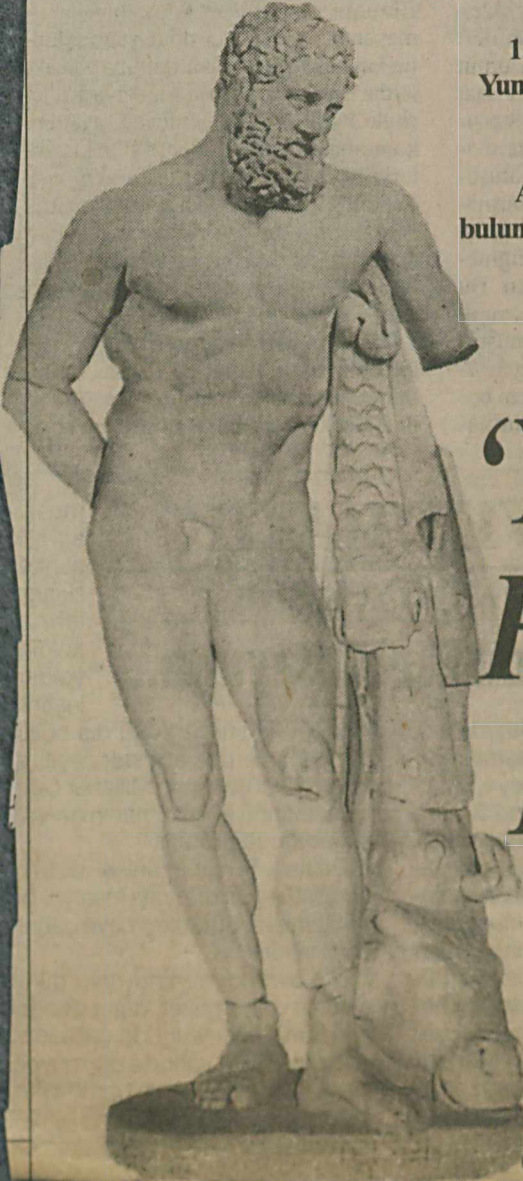
H İ Z M E T İ

tonuyla, sıradan insanların anlamsız gibi görünen yaşamlarını
ce ögesini, kaba bir alaycılık amacıyla değil, kaba ve çirkin
ı ezilmişliği ve mutsuzluğu dengelemek için kullandı.
aşra yaşamını, insan ilişkilerinin kopukluğunu, bunalımlı bir
ini şiirsel bir gerçekçilikle dile getirdi.
olan ağır basarken, sonraki öyküleri gülmece ögesini korumakla
ür. Çağdaş kısa öykünün gelmiş geçmiş en büyük ustalarından
bir demet...

birlikte...

Perge'den ABD'ye kaçırılmıştı

1.90 m boyundaki eser, ünlü
Yunan usta Lysippos'un bronz
heykelinin Roma dönemi
mermer kopyası. Yarısı
Antalya'da yarısı Boston'da
bulunan Heykel'in birleştirilince
nasıl olacağını gösteren
bilgisayar fotoğrafı.

*'Yorgun
Heykel'
Herkül
elden
gidiyor*

● 1980 yılındaki kazılarda alt kısmı bulunan Herkül'ün üst kısmı ABD'de ortaya çıktı. 1990'da ABD'li emlak simsarları heykeli sergileyince Türk hükümeti Cumhuriyet'in uyarıları üzerine üst bölümü geri istedi. Bugüne kadar yasal başvuru yapmayan Türkiye heykeli zamanaşımından yitirmek üzere.

ÖZGEN ACAR

ANKARA-Türkiye'nin, Aksu ilçesindeki Perge antik kentinden çaldıktan sonra ABD'ye kaçırılan ve alt bölümü Antalya Müzesi'nde bulunan "Yorgun Herkül" heykelinin üst bölümü ile ilgili yasal hakkını yitirmesi tehlikesi ortaya çıktı.

Antik dünyanın "süperman"ı sayılan, Yunan'da "Herakles", Roma'da "Herküles", Türkiye'de "Herkül" olarak tanımlanan bu mitoloji kahramanına ait mermer heykelin alt bölümünü 1980 yılında Prof. Jale İnan, Perge'deki kazısında bulmuştu. Elips bir kaide üzerine tabanlarıyla basan Herkül heykelinin belden aşağı bölümünün ele geçmesine karşın üst bölümünün izine rastlanmamıştı.

Metropolitan Sanat Müzesi'nde Kasım 1990'da New Yorklu ünlü emlak simsarı Leon Levy ve eşi Shelby White'a ait bir koleksiyon sergilendi. Anadolu kökenli pek çok eserine bulunduğu sergide, özellikle özel bir vitrindeki yarım bir mermer heykel dikkatimi çekti. "Yorgun Herkül" adlı bu heykelin alt bölümü olduğunu sandığım ve Prof. İnan'ın bulduğu parçayı ise daha önce Antalya Müzesi'nde görmüştüm.

Prof. İnan'ın bulduğu alt bölüm, 13 parçanın birleştirilmesi ile oluşturulduktan sonra Antalya Müze-

■ Arkası Sa. 6, Sü. 3'te

100 BİN TARİHİ ESER
YURTDIŞINDA
■ 6. Sayfada

Alt kısmı Antalya Müzesi'nde olan heykelin üst kısmı New York'ta

Herkül'ün üstü bul

New York'ta Metropolitan Sanat Müzesi'nde sergilenen Herkül'ün üst kısmı, Antalya'da bulunan alt kısmıyla birleştirilerek tamamı ortaya çıkarıldı. Antalya'da bulunan alt kısmı, New York'ta bulunan üst kısmıyla birleştirilerek tamamı ortaya çıkarıldı. Antalya'da bulunan alt kısmı, New York'ta bulunan üst kısmıyla birleştirilerek tamamı ortaya çıkarıldı.

17 Kasım 1990 tarihli
Cumhuriyet'te yer alan haber.

Heykelin alt kısmını bulan Prof. Jale İnan, New York'ta uzmanlara iki bölümün milimi milimine birleştiğini kanıtladı.

'Yorgun Heykel' Herkül elden gidiyor

■ **Baştarafı 1. Sayfada** si'nde sergiye çıkarıldı. Altı Antalya'da, üstü şimdi Boston'da olan iki bölüm birleştiğinde heykelin boyu 1.90 metreye ulaşıyor. Mermer heykelin İ.Ö. 330 yılında Sicyon'lu **Lysippos**'un bronzdan döktüğü bir özgün eserden esinlenilerek Roma döneminde yapılmış bir kopya olduğu belirlendi. İ.S. 170-192 yılları arasında Perge'de Afyon'un İscehisar (Dokemeion) mermerinden yontulmuştu.

Gerekli soruşturmadan sonra her iki parçanın da birbirine ait olduğunu belirleyince, kaçakçılık olayını 17 Kasım 1990'da Cumhuriyet'te ve ABD'de Connoisseur dergisinde yayımladım. İlk tepki, koleksiyoncu çifte

bu heykel parçasında ortak olan Boston Güzel Sanatlar Müzesi'nin o zamanki Müdürü **Cornelius Vermule II**'den geldi.

Antalya'ya giderek alt parçasını da görmüş olan müdür, New York Times gazetesine verdiği bir demeçte **"Bir heykelde iki göbek nasıl olur?"** diyerek Cumhuriyet'in haberi ile alay etti.

Heykelin fotoğrafını gösterdiğim Prof. İnan da **"Roma dönemi Yorgun Herkül heykellerinin pek çok kopyası olduğunu, bunların düşmelerinden sonra genellikle çapraz kırıldıklarını, dolayısıyla kendi bulunduğu heykelin parçası olmayabileceğini, ancak üzerinde çalışacağımı"** söyledi. Bir süre sonra Prof. İnan, New York'taki parçanın kendi bulunduğu eserin üst

bölümü olduğuna kesinlikle kanaat getirince Kültür Bakanı **Namık Kemal Zeybek**'e bir rapor sundu. Olaya alışılmışın dışında ilgi gösteren Zeybek, Amerika'daki Türk avukatlarına gereğinin yapılması talimatını verdi.

Avukatların önerisi üzerine, Prof. İnan, bulduğu alt bölümün karton kalıplarını çıkarıp New York'a gitti. İki tarafın avukatları ve heykel uzmanları önünde bir keşif yapıldı. Ancak New York'taki bölümün ortasına konulan sergilemeye yarayan demir çubuğun engellemesi nedeniyle ölçümleme tam yapılamadı. İki bölüm arasında 2.5-5 cm arasında bir fark belirlenmesine karşın Türkiye'yi temsil eden uzmanlardan Afrodisyas Kazı Heyeti Başkanı **Dr. R.R.R.**

Smith ve heykeltıraş **John Horn** **"iki parçanın kesinlikle birbirine ait oldukları"** görüşünü Ankara'ya ilettiler. Bunun üzerine Bakan **Zeybek**, **"gerekirse heykelin alt bölümünün Amerika'ya yeni bir keşif için gönderilmesi"** talimatını verdi.

Bu arada Zeybek ve ardından gelen **Gökhan Maraş** değişikçe yerine **Fikri Sağlar** bakan oldu. Prof. İnan kendi cebinden ödemelerini yaparak heykelin alt bölümünün bire bir alçı kalıbını Alman uzmanlara döktürdü.

Sağlar, Prof. İnan'ı kalıpla birlikte yeniden ABD'ye gönderdi. Amerika'daki heykelin kalıbı da dökülerek, eski engel ortadan kaldırıldı. Yapılan yeni keşifte iki parçanın kalıpları milimi milimine uyum gösterince,

Levy-White parçasının Türkiye'den kaçırıldığı kanıtlandı. **"Bir heykelde iki göbek nasıl olur?"** diye Cumhuriyet'te alay eden Boston Müzesi Müdürü, Türk arkeoloji profesörü İnan'ın elini öpmek zorunda kaldı. Bundan sonra Türkiye bu parçayı Levy-White çiftinden resmen istedi. Çift, Türkiye'nin vereceği başka bir eserle bu parçayı değiştirebileceği önerisini yaptı.

Kültür Bakanlığı haklı olarak bu isteği reddedince, çift bu kez çeşitli pazarlık önerilerinde bulundu.

Türkiye, bu önerileri de kabul etmedi. Bu görüşmeler olurken Türkiye, mahkemeye başvurma konusunda yasal hakkını saklı tuttu. Daha sonra Kültür Bakanlığı'ndaki istikrarsız değişimler sonucunda **Timurçin Savaş, Ercan Karakaş, İsmail Cem, Köksal Toptan, Ağah Oktay Güner, İsmail Kahraman** dönemlerinde **"Yorgun Herkül"** dosyası rafa kaldırıldı. 2.5 yıldır Kültür Bakanlığı olan **M. İstemihan Talay**'in döneminde de gerekli yasal işlem her nedense yapılmadı.

Türkiye'nin saklı tuttuğu hakkını zamanaşımı nedeniyle yitireceği, Antalyalıların da bu görkemli esere siyasetal ihmalden dolayı kavuşamayacağı gibi bir tehlike ortaya çıktı. Ayrıca, Karun Hazinesi, Elmalı Definesi ve öteki bazı eserlerin geri getirilmesi ile Türkiye'den kaçırılmış eserlere sanat dünyasındaki talepte yaratılan caydırıcılık etkisinin büyük zarar göreceği olması da bir başka gerçek.

Prof. Dr. Aykut Çınaroğlu, koruma zorluğuna dikkat çekti

100 bin tarihi eser yurtdışına kaçırıldı

ANKARA (Cumhuriyet Bürosu)- Türk Tarih Kurumu aslı üyesi Prof. Dr. Aykut Çınaroğlu, Türkiye'den çok fazla tarihi eser kaçırıldığını belirtirken, Avrupa'da bazı müzelerin ve salonların, barındırdıkları kaçak eserlerin çıkarıldığı bölgelerin adlarını taşıdığını söyledi.

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Aykut Çınaroğlu, önceki gün Türk Tarih Kurumu salonunda **"Türkiye'de eski eser kaçakçılığı"** konusunda bir konferans verdi. Kaçırılan tarihi eserleri ve kaçırılma yöntemlerini slayt gösterisi eşliğinde anlatan Çınaroğlu, Türkiye'nin kültürel

zenginliklerinin her dönemde yurtdışındaki koleksiyonerlerin ve tarihi eser kaçakçıların ilgisini çektiğini belirtti.

Müzelerin, koleksiyonerlere oranla eski eseri alıp parasını hemen ödemekte zorlandığına işaret eden Çınaroğlu, Türkiye'nin sahip olduğu SİT alanlarının toplamının Yunanistan'ın yüzölçümünden büyük olduğunu kaydetti.

Korumanın zorluğuna dikkat çeken Çınaroğlu, tarihi eser kaçakçılığının Osmanlılar döneminde başladığını anımsattı. Yazılı belgelere göre dünyadaki en eski eser kaçakçılığının Türkiye'de yaşandığını belirten Çınaroğlu, bazı bölgelerden çuvalarla,

kamyonlarla kaçırılan eserlerin bazı müzelere adını verecek kadar çok olduğunu vurguladı. Çınaroğlu, Almanya'da bu biçimde **"Bergama Müzesi"** bulunduğunu, başka bir müzenin salonuna da **"Konya"** adının verildiğini anlattı.

Çınaroğlu, müze soygunlarının da üzüntü verici olduğunu işaret etti. Türkiye'nin müzecilik, arkeoloji açısından yüz karasının **"Urartu"** olduğunu, çok sayıda Urartu mezarının soyulduğunu anlatan Çınaroğlu, **"Bugün 100 bin eser yurtdışında. Van'da bulunan bir tahtın ise bölümleri, yurtdışındaki 6 ayrı müzeye dağıtılmıştır. Bunlar çok düşündürücüdür"** diye konuştu.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALARC0301012